

Contact:

Tine de Hoop, 010 4339479, dehoopt@ggd.rotterdam.nl voor vragen over deze factsheet en overige activiteiten van de projectgroep.

Gebruikte literatuur

1. Anderson, P. (2003). *The risk of alcohol. What general practice can do*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
2. Kaner, EFS., et al. (2007). Effectiveness of brief alcohol interventions in primary care populations. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2.
3. Lemmers, L., et al. (2007). Probleemdrinken aangepakt! Actieplan van het Partnership Vroegsignalering Alcohol. Utrecht: Partnership Vroegsignalering Alcohol.
4. *Tweede Nationale Studie naar ziekten en verrichtingen in de huisartsenpraktijk: Huisartsenzorg: wat doet de poortwachter?* Utrecht, Bilthoven: NIVEL, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2004. blz. 54-55.
5. Meerkerk, G-J., et al. (2005). NHG-Standaard Probleematisch Alcoholgebruik. *Huisarts en Wetenschap*, 48, 284-295. Ook te raadplegen via www.nhg.org.
6. Aalto, M., et al. (2004). Usefulness, length and content of alcohol-related discussions in primary health care: the exit poll survey. *Alcohol and Alcoholism*, 39, 532-535.
7. Johansson, K., et al. (2005). Advice to patients in Swedish primary care regarding alcohol and other lifestyle habits: how patients report the actions of GPs in relation to their own expectations and satisfaction with the consultation. *European Journal of Public Health*, 15, 615-620.
8. Miller, P.M., et al. (2006). Patient attitudes towards self-report and biomarker alcohol screening by primary care physicians. *Alcohol and Alcoholism*, 41, 306-310.
9. Christiaanse, B., et al. Gezondheidsenquête 2008. De gezondheid van volwassenen in Rotterdam. Rotterdam: GGD Rotterdam-Rijnmond (nog niet gepubliceerd).

Projectgroep Aanpak Probleemdrinken vanuit de Eerstelijnszorg

Deze factsheet is onderdeel van de activiteiten van de projectgroep Aanpak Probleemdrinken vanuit de Eerstelijnszorg. Andere activiteiten zijn:

- Trainingsmodule voor huisartsen en POH-en
- Pilot Vroegsignalering Probleematisch Alcoholgebruik
- Eenvoudige doorverwijzing regelen
- Verbinden lokale initiatieven en gemeentelijk beleid

Colofon:

Tekst: projectgroep Aanpak Probleemdrinken vanuit de Eerstelijnszorg: Bouman GGZ, Context, centrum voor GGZ-preventie, GGD Rotterdam-Rijnmond, Onderzoeksbureau IVO, LHV Kring District Rotterdam, NHG, ROS Zorgimpuls

Eindredactie: Tine de Hoop, GGD Rotterdam-Rijnmond

Vormgeving: Grafisch Bureau DUS bv

Juni 2009

Herkennen van problematisch alcoholgebruik in de Rotterdamse huisartsenpraktijk

Aanpak via de huisarts is effectief

Vroegsignaleren van problematisch alcoholgebruik in combinatie met kortdurende behandeling door de huisarts helpt. Vooral kortdurende interventies zijn bewezen effectief in het reduceren van riskant en schadelijk alcoholgebruik tot een veilig gebruik (1,2).

Probleemdrinken: geen alcoholisme, wel te veel drinken

“Een drinkpatroon dat leidt tot lichamelijke klachten, psychische of sociale problemen en verhindert dat bestaande problemen adequaat worden aangepakt.”

Zo omschrijft het NHG problematisch alcoholgebruik. Als richtlijn voor veilig alcoholgebruik houdt het NHG aan:

- Vrouwen maximaal 14 glazen per week
- Mannen maximaal 21 glazen per week
- Ouderen maximaal 1 glas per dag

Op het spreekuur

In de gemiddelde huisartsenpraktijk

- Is 3 tot 10% van de patiënten probleemdrinker (3)
- Dit zijn ongeveer 200 mensen per normpraktijk
- Dit zijn gemiddeld 16 spreekuurcontacten per week waarbij probleemdrinken een rol speelt (4)
- Slechts 10 tot 30% van de probleemdrinkers wordt door de huisarts herkend (5)

Signaleren

- Patiënten vinden het prima als de arts naar het alcoholgebruik vraagt (6,7,8)
- Vragen naar het alcoholgebruik past bij vragen naar de leefstijl van de patiënt

Figuur 1. Drinkgedrag in Rotterdam (16 jaar en ouder).

	25%	drinkt geen alcohol	Mensen die in de afgelopen 12 maanden geen alcohol hebben gedronken
	75%	drinkt wel eens alcohol	Mensen die aangeven wel eens alcohol te hebben gedronken in de afgelopen 12 maanden
Onveilig drinkgedrag	12%	is zware drinker	Zware drinker: mannen minimaal 1 x per week zes of meer glazen, vrouwen minimaal 1 x per week vier of meer glazen
	10%	is overmatige drinker	Overmatige drinker: mannen meer dan 21 glazen per week, vrouwen meer dan 14 glazen per week
	4%	is risicodrinker	Risicodrinker: overmatige drinker plus een score boven de drempelwaarde op alcohol-afhankelijkheid

Bron: gezondheidsenquête 2008 GGD Rotterdam-Rijnmond.

Figuur 2. Risicogroepen in de Rotterdamse huisartsenpraktijk.

Groepen die vaker zware drinker zijn

- Mannen (14%)
- 16- tot 25-jarigen (14%)
- Mensen met lager onderwijs of met een LBO of Mavo opleiding
- Mensen die enige of grote moeite hebben om financieel rond te komen (14 en 15%)

Groepen die vaker overmatige drinker zijn

- Mannen (12%)
- 45- tot 75-jarigen (12 - 15%)
- Autochtonen (11%)
- Mensen die grote moeite hebben om financieel rond te komen (13%)

Groepen die vaker risicodrinker zijn

- Mannen (5%)
- 45- tot 65-jarigen (5%)
- Mensen die enige tot grote moeite hebben om financieel rond te komen (5 en 7%)

Risicodrinken en opleiding

- Mannen met een HBO of WO opleiding zijn **minder vaak** risicodrinker dan mannen met alleen lager onderwijs
- Vrouwen met een HBO of WO opleiding zijn **juist vaker** risicodrinker dan vrouwen met alleen lager onderwijs

Bron: gezondheidsenquête 2008 GGD Rotterdam-Rijnmond.

Instrumentarium

- Five shot-vragenlijst uit de NHG-standaard (diagnostische bepaling in uw HIS)
- Patiëntenbrieven van het NHG
- Adviesgesprek
- Motiverend gesprek
- Websites voor zelfhulp en online begeleiding
- Doorverwijsmogelijkheden

Taakdelegatie

- De POH (GGZ) kan bij DM, astma, COPD en HVZ-patiënten systematisch de Five-shot vragenlijst afnemen

Verwijsmogelijkheden

Trainingen	De leefstijltraining "Alcohol, Drugs, Gokkenen ik", 010 2245444, Bouman GGZ, leefstijl@boumanggz.nl De leefstijltraining "Leef meer met minder!", 010 4933555, info@context-ggzpreventie.nl
Zelfhulp	www.drinktest.nl (landelijke website voor volwassenen, bewezen effectief), www.watdrinkjij.nl (landelijke website voor jongeren) www.minderdrinken.nl (bewezen effectief) en www.alcoholdebaas.nl . Dit zijn landelijke websites voor mensen die actief het alcoholgebruik willen aanpakken.

Internetbehandeling www.alcoholenik.nl en www.brijder.nl. Rotterdamse websites voor zelftesten, anonieme behandelingsinformatie en online hulp. De sites en de begeleiding hebben een goed bereik onder de doelgroep.

Instellingen

Voor vragen, advies, behandeling:
Bouman GGZ afdeling preventie, 010 2441249, preventie@boumanggz.nl
Jongeren tot 24 jaar, 010 2245444, jeugdhulpdesk@boumanggz.nl

Brijder Leefstijl Rotterdam, 088 358 33 00, centrale aanmelding en toeleiding. Voor jeugd en volwassenen

Context GGZ-preventie, 010 4933555, info@context-ggzpreventie.nl

Verlavingszorg

www.boumanggz.nl, 010 2441222 Polikliniek Pieter de Hooch & Polikliniek Metroplein. Voor jongeren tot 24 jaar: jeugdpolikliniek Bouman GGZ, 010 2245444.

Five-shot vragenlijst uit NHG-standaard

Vraag 1 Hoe vaak drinkt u alcohol?

- 0 nooit
- 0.5 maandelijks
- 1 2 tot 4 keer per maand
- 1.5 2 tot 3 keer per week
- 2 4 keer per week of vaker

Vraag 2 Hoeveel glazen drinkt u op een typische dag waarop u alcohol drinkt?

- 0 1 of 2 glazen
- 0.5 3 of 4 glazen
- 1 5 of 6 glazen
- 1.5 7 tot 9 glazen
- 2 10 glazen of meer

Vraag 3 Ergert u zich wel eens aan mensen die opmerkingen maken over uw drinkgewoonten?

- 0 nee
- 1 ja

Vraag 4 Voelt u zich wel eens schuldig over uw alcoholgebruik?

- 0 nee
- 1 ja

Vraag 5 Drinkt u wel eens 's ochtends alcohol om de kater te verdrijven?

- 0 nee
- 1 ja

Score van 2.5 of hoger is indicatie voor problematisch alcoholgebruik. Maximum score is 7.